

under pandemic . *Economic Annals-XXI: Volume 184, Issue 7-8, Pages: 4-15, September 10, 2020 doi: <https://doi.org/10.21003/ea.V184-01>*

2. Krysovaty, A., Zvarych, R., Zvarych, I., Reznikova, N., Homotiuk, V. *CIRCULAR ECONOMY AS AN ANTI-CRISIS METHOD FOR GLOBAL ECONOMY RECOVERY UNDER COVID-19: EMPLOYMENT AND TAX SHIFT EFFECT. Procedia Environmental Science, Engineering and Management, 2021, 8(2), pp. 463–472 http://procedia-esem.eu/pdf/issues/2021/no2/17_49_Krysovatyu_21.pdf*

3. Anttonen, M.; Ламмі, М.; Мікканен, Дж. ; Рено, П. *Циркулярна економіка в потрійній спіралі інноваційних систем. Sustainability 2018, 10, 2646.*

4. Авдющенко, А.; Зайоц, П. *Індикатори циркулярної економіки як інструмент підтримки європейської політики регіонального розвитку. Sustainability 2019, 11, 3025.*

Алла УНІЯТ

к.е.н., доцент Західноукраїнського національного університету

Дар'я ДОВБНЯ

студентка Західноукраїнського національного університету

МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА У ПАНДЕМІЧНИЙ ПЕРІОД

У світі, пандемія COVID-19 мала значні та неприємні економічні наслідки. Одним з головних чинників впливу на економічні процеси, у 2020 році, виявився фактор розповсюдження пандемії COVID-19. У відповідь на пандемію COVID-19 відбулись суттєві зміни у життєдіяльності багатьох держав світу, у тому числі і в Україні. Так, майже у всіх країнах запроваджено санітарно-епідеміологічні заходи (карантинні зони, перевірка температури, скасування масових заходів, закриття навчальних та культурно-розважальних закладів); посилено роль державного управління в надзвичайних умовах; встановлені обмеження трудової діяльності; було запроваджено надзвичайний стан в цілому в країнах; встановлено обмеження виїзду/в'їзду до країн та пересування всередині країн; введені дистанційні форми праці та освіти.

Пандемія COVID-19 стала другою за величиною глобальною пандемією в історії людства. Внаслідок цієї пандемії, у час карантину відбувся крах фондового ринку, під час якого спостерігалось найбільше за тиждень падіння фондового ринку з часів фінансової кризи 2007—2008 років та скорочення

бізнесу в секторі послуг, панічні покупки речей першої необхідності та підняття цін. Пандемія також стала фактором виникнення світової енергетичної кризи 2021—2022 років та продовольчої кризи 2022 року.

Уряди, внаслідок пандемії та карантину, надали безпрецедентну кількість коштів для стимулювання економіки.

Спиринчена епідемією нестабільність та пов'язані з нею зміни в поведінці людей призвели до підняття цін на продукти, нестачі продовольства та порушення роботи продовольчих ринків. Особливо відчують підвищення цін уразливі верстви населення, які залежать від соціальної допомоги та ті люди, які купляють продукти харчування на ринках. Також в період COVID-19 було скасовано або проведено в онлайні велику кількість заходів у світі моди, спорту та технологій.

Такі безпрецедентні кроки спричинили уповільнення економічного розвитку у країнах світу, у тому числі, у ЄС. За підсумками I кварталу ВВП країн Єврозони через кризу впав на 3,6% (сезонно-скоригований показник до IV кварталу 2019 року), замість прогнозованих раніше 3,8% і зростання на 0,0% в останні 3 місяці 2019 року. Падіння ВВП відбулося і в порівнянні до I кварталу 2019 року. Не стала виключенням і Україна, де за підсумками I кварталу падіння ВВП до попереднього кварталу склало 0,7%. [1]

Але найбільших втрат вітчизняна економіка зазнала у II кварталі. За попередніми оцінками Мінекономіки падіння ВВП до II кварталу 2019 року склало 11% (при прогнозованих 14%). За даними Євростату в II кварталі 2020 року зменшення обсягу ВВП порівняно з відповідним періодом 2019 року в Німеччині становило 11,7%, Іспанії – 22,1%, Франції – 19,3%, Австрії – 12,8%, Литві – 3,8%. За попередніми даними Міністерства торгівлі США економіка США в II кварталі 2020 року впала на 32,9% в перерахунку на річні темпи. Найбільш важким у II кварталі був квітень – період максимально жорстких карантинних заходів. Проте, наступне пом'якшення карантинних обмежень як в Україні, так і по всьому світі сприяло поступовому відновленню ділової активності. [2]

Пом'якшення карантинних обмежень вплинуло на різні сфери економіки:

- у промисловості падіння виробництва у квітні 2020 року до квітня 2019 року становило 16,2%, то вже у травні – на 12,2% та у червні – на 5,6% відповідно;

У сфері вантажних перевезень:

- вантажообіг у квітні скоротився на 27,2%, то вже у травні – на 26% та у червні – на 18,3% відповідно;

- пасажирообіг у квітні скоротився на 95,9%, то вже у травні – на 92,3% та у червні – на 72% відповідно;

• у будівництві – падіння обсягів виконаних робіт у квітні становило 16%, то вже у травні – на 2,6%, у червні – зростання на 0,1% відповідно. [3]

В цілому упродовж січня-червня серед основних секторів економіки відбулося зростання лише обсягу обороту роздрібною торгівлі – на 3,0% (зростання на 10,5% у січні-червні 2019 року).

Водночас інші види економічної діяльності показали скорочення:

❖ сільське господарство – на 18,7% (зростання на 5,8% у січні-червні 2019 року);

❖ промислове виробництво – на 8,3% (зростання на 1,3% відповідно);

❖ обсяг вантажообігу – на 19,6% (зростання на 3,4% відповідно),

❖ оптовий товарооборот – на 0,5% (падіння на 0,2% відповідно);

❖ обсяг пасажирообігу – на 55,9% (зростання на 3,0% відповідно);

❖ будівництво – на 5,5% (зростання на 25,3% у січні-червні 2019 року).[4]

Як наслідок, падіння ВВП за I півріччя за оцінками Мінекономіки становить 6,5% (прогнозувалось 8,1%). Не зважаючи на період певної невизначеності суб'єктів господарювання, пов'язаної з карантинном, динаміка внутрішніх цін у 2020 році, в цілому більшою мірою є нижчою ніж за останні роки. Внаслідок карантинних обмежень економічної діяльності (особливо щодо торгівлі) за умови збереження потенціалу пропозиції товарів та послуг, що мають необхідність відносно швидкої реалізації, тимчасове зниження попиту (за виключенням точкових позицій у продуктах харчування) переважно обмежувало зростання споживчих цін.

У червні 2020 року у річному розрахунку ціни на споживчому ринку зросли на 2,4% (на 1,7% – у травні 2020 року). Ціни в промисловості у червні 2020 року були нижчими за минулорічні на 4,6% у річному розрахунку («мінус» 5,1% у травні 2020 року). [5]

Відповідно до динаміки виробництва, рухалась і заробітна плата. Але лише у квітні порівняно із квітнем 2019 року, на відміну від виробництва, мало місце незначне реальне падіння заробітної плати. У травні-червні 2020 року продовжилося відновлення зростання реальної заробітної плати як порівняно з квітнем-травнем 2020 року (на 0,8% та 9,5%), так і порівняно з травнем-червнем 2019 року (на 1,4% та 4,8% відповідно) внаслідок послаблення карантинних заходів та поступового відновлення роботи галузей. Загалом за січень-червень 2020 року середньомісячна номінальна заробітна плата працівників становила 10 928 грн, реально зросла – на 6,5%. Саме збереження споживчого попиту населення та позитивної динаміки заробітної плати пом'якшило негативний ефект від раптової «карантинної зупинки» економіки. У світі та в Україні упродовж періоду карантину, також, спостерігалось зростання безробіття. Частина компаній, відправляла у відпустку або проводила скорочення

працівників за власний рахунок. Статус безробітного у січні – червні 2020 року отримали 829,4 тис. осіб, з них 324,1 тис. осіб отримало цей статус з 12.03.2020 до 30.06.2020.[6] При цьому вже у червні, порівняно із травнем та квітнем, чисельність безробітних почала скорочуватись. Загалом це є сезонним явищем, і те, що в цьому році воно не порушилось, свідчить про поступове повернення економіки до «звичного» порядку справ.

Позначився вплив пандемії COVID-19 і на обсягах зовнішньої торгівлі. Імпорт зазнав більших втрат ніж експорт, навіть за відсутності суттєвих коливань курсу. Загалом, експорт товарів та послуг, у січні-червні 2020 року, продемонстрував негативну динаміку, зменшившись у вартісному вимірі, за попередніми даними НБУ, на 6,6%, чого не спостерігалось, починаючи з січня 2017 року (за виключенням січня-квітня та січня-травня 2020 року). Продовжується скорочення експорту товарів до країн ЄС, починаючи з початку року – на 17% (питома вага в загальному обсязі експорту товарів – 33,2%). Вартісні обсяги імпорту товарів та послуг (за попередніми даними НБУ), порівняно з січнем-червнем 2019 року, зменшились на 19,7% . При цьому, вартісні обсяги імпорту товарів з країн ЄС зменшились на 11,4% (питома вага в загальному обсязі імпорту товарів – 40,5%). У січні-червні 2020 року, сальдо торгівлі товарами та послугами становило «плюс» 163 млн доларів США (за попередніми даними НБУ). Найбільшого падіння, серед компонентів попиту в І кварталі 2020 року, зазнали інвестиції. При цьому скоротились два компоненти – зміна запасів матеріальних оборотних коштів (на 142,2 млрд грн відповідно) і валове нагромадження основного капіталу (на 21,4% порівняно з І кварталом 2019 року). [6]

«Раптова зупинка на карантин» в Україні та світі викликала не лише очікуване логічне скорочення інвестування в умовах непередбачуваності подій, але й перебої в постачанні ряду товарів, що виснажило запаси. Україна, як і інші країни світу, зазнала відчутного негативного впливу як світової пандемії та, відповідно, скорочення світового попиту, так і карантинних заходів, запроваджених всередині країни.

Список використаних джерел:

1. Пандемія covid-19 та її наслідки. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/4504/1/%25D0%2594.%2520%25D0%25A7%25D0%25BE%25D0%25BB%25D0%25BE%25D0%25B2%25D1%2581%25D1%258C%25D0%25BA%25D0%25B8%25D0%25B9.pdf&ved=2ahUKEwid0-Krp8X-AhVmiIsKHcDtCgIQFnoEAgQAQ&usg=AOvVaw2jdsV_CugIzWKtLMg3bz5i

2. *УКРАЇНА: вплив COVID-19 на економіку і суспільство.* URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.me.gov.ua/Documents/Download%3Fid%3Dbc5d2c61-1a7f-4ec7-8071-b996f2ad2b5a&ved=2ahUKEwjC85W6qMX-AhUJzYsKHdi_BKYQFnoECAcQBg&usg=AOvVaw2quEptENfyYDlttBUK1AmB

3. *Як карантин вплинув на економіку України.* URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.ukrinform.ua/amp/rubric-economy/3154276-ak-karantin-vplivuv-na-ekonomiku-ukraini.html&ved=2ahUKEwigkK_lqMX-AhUhtYsKHRG8B28QFnoECAoQAQ&usg=AOvVaw0_XeF4Nhi91inSmG88Sb6T

4. *Вплив COVID-19 та карантинних обмежень на економіку України.* URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://www.kas.de/documents/>

5. *Оцінка інфляції. 2020 рік.* URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/CPI_2020-06.pdf%3Fv%3D4&ved=2ahUKEwiV1puzqsX-AhWCCBAIHQAkArIQFnoECA4QAQ&usg=AOvVaw3JOEquydVWdMNTqLfIDieI

6. *Як коронавірус вплинув на українську торгівлю, та чим він був корисним для економіки?* URL: <https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&url=https://hromadske.ua/amp/posts/yak-koronavirus-vplivuv-na-ukrayinsku-torgivlyu-ta-chim-vin-buv-korisnim-dlya-ekonomiki&ved=2ahUKEwjM9M-jq8X-AhXs-ioKHQoQDc0QFnoECBUQAQ&usg=AOvVaw0oIERQgWCQMWNfqJvWkTKG>

Олена КАРАСЬ

*к.е.н., доцент Західноукраїнського
національного університету*

ЗМІНА ФІНАНСОВИХ МОДЕЛЕЙ У СИСТЕМАХ ОСВІТИ – ЗАГАЛЬНОСВІТОВИЙ ТРЕНД

Як показала коронакриза, стійкість фінансової бази більшості вищих навчальних закладів у багатьох країнах, що існувала до пандемії, виявилася серйозно підірваною. Після виходу з пандемії ці проблеми, на думку експертів, і керівників систем освіти багатьох країн та керівників навчальних закладів, ще деякий, можливо тривалий час зберігатимуться. В університетах багатьох країн вважають, що після виходу з пандемії необхідно виробити нову модель їх фінансування для того, щоб забезпечити підтримку студентських виплат у період навчання, а також видатків навчальних закладів. Мабуть, знадобиться перехід на